

拉卜楞寺

拉卜楞寺

趙樸初

甘肃省文物考古研究所 编
拉卜楞寺文物管理委员会

文物出版社

རྒྱལ་ཁབ་འཛུགས་སྐོར་གྱི་ལས་འགུག་ལྟོགས་ལྟར་

ཕྱི་ལོ་འཛུགས་སྐོར་གྱི་ལས་འགུག་ལྟོགས་ལྟར་

གན་མཉམ་ཞིང་མེན་རིག་དངོས་གནའ་ཤུལ་རྟོག་དཔྱད་ཁལ་
མ་མའ་དགོན་པའི་རིག་གནས་དངོས་ཁལ་དོ་དམ་ལྷ་མོན་ལྷན་ཁལ་

གིས་བཞུགས།

རིག་དངོས་དཔྱད་ལྷན་ཁལ་ནས།

LABULENGSI MONASTERY

Compiled and Edited by
Cultural Relics and Archaeology Research Institute of Gansu Province,
Cultural Relics Preserving Committee of Labulengsi Monastery

CULTURAL RELICS PUBLISHING HOUSE
BEIJING

མདུན་ཤོག་གི་རྒྱལ་ལོན་མཁན་ ཁྱིུ་ཉེ་རྒྱུ།
པར་ལེན་མཁན། ཟུའེ་མང་རྒྱུ།
དབ་རྒྱུག་ལགན་ལུར་བ། ཅ་རུའེ་ཁའེ།

封面设计 仇德虎
摄影 岳邦湖
责任编辑 贾瑞凯

拉卜楞寺

甘肃省文物考古研究所
拉卜楞寺文物管理委员会

*

文物出版社出版发行
(北京五四大街29号)

北京百花印刷厂制版印刷

787×1092 1/16 印张: 8 插页: 2

1989年6月第一版 1989年6月第一次印刷

ISBN 7-5010-0210-X/J·93 定价: 35元

目 录

班禅额尔德尼·却吉坚赞副委员长书名题签	
中国佛教协会会长赵朴初书名题签	
拉卜楞寺 (藏文)	(1)
拉卜楞寺及其佛教艺术	董玉祥 (5)
拉卜楞寺的建筑艺术	萧 默 (11)
拉卜楞寺的创建者嘉木样一世述略	扎 扎 (25)
图 版	
拉卜楞寺概况	(图版1—4)
闻思学院·大经堂	(图版5—25)
续部下学院	(图版26—31)
时轮学院	(图版32—33)
医药学院	(图版34—37)
喜金刚学院	(图版38—39)
续部上学院	(图版40—52)
佛殿	(图版53—89)
佛塔·官邸·僧舍	(图版90—98)
藏书·印经厂	(图版99—109)
宗教用品·文物	(图版110—125)
佛事活动和群众	(图版126—148)
附 录 拉卜楞寺的重大法会和纪念日	扎 扎 (117)
拉卜楞寺 (英文)	(119)
后 记	(124)

ཐ་བྱང་དགོན་པ།

བཟོད་ཉམས་ལྡན་པའི་ཐ་བྱང་དགོན་པ་ཞེས་བྱ་བའི་ཚོས་ལྷེ་ཚེན་པོ་འདི་བསང་ཆུ་འབབ་རྒྱུད་ཀྱི་ཀན་སྐྱུ་ཞིང་ཚེན་པོ་
ཞེས་ཏེ་རྒྱ་རྒྱུ་ཐ་བྱང་ཐོང་ལ་ཕྱི་རྒྱུང་ལོགས་སུ་གནས་པ། ཕྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ལ་སྤྱི་བཞེ་མ་ ༤༠༠༠༠ དང་། བཟོད་རྒྱུན་གྱི་
སྤྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ལ་སྤྱི་བཞེ་མ་ ༧༠༠༠༠ ལྟག་ཡོད། ༡༧༤༢ ལོར་རྒྱལ་སྤྱི་སྤྱི་བཞེ་མ་གས་དགོན་པ་འདི་རྒྱལ་ཡོངས་
གནད་ཚེ་སའི་རིག་དངོས་སྤྱི་བཞེ་མ་ལྟར་ལྷེ་ཐག་ཅེས་འབྱུང་བཞགས་བཏང་།

ཚོས་ལྷེ་ཚེན་པོ་འདི་ཉིད་རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མ་མོ་ཐང་རྟེ་ཚིང་རྒྱལ་རབས་ཁང་གི་ཁྲི་ལོ་ ༧༤ པར་ (སྤྱི་ལོ་
༡༧༠༧ ལ) བཏང་བཞགས་ལོ་འཁོར་གཉིས་བཅུ་ལྷག་གི་རིང་ལ། དགོན་བདག་ཀྱན་མཁུན་འཇམ་དབྱངས་བཞུན་པ་སྐྱེ་འཕྲིན་
རིམ་བྱོན་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱན་ཅད་མེད་པར་ཞིག་གསོ་དང་རྒྱ་ཚེར་འཇོགས་སྐྱོན་མཚན་པས་འདྲུ་ཁང་ ༤ དང་། གཞན་ལྟ་ཁང་།
དཔེ་མཚན་། པར་ཁང་། བཟོ་ཚེན་། ལྷེ་གྲག་བཅས་མང་པོ་དང་། བཅོངས་འཇོལ་མ་བྱེད་ཀོང་ལ་སྐ་ལྷ་ ༢༠༠༠ ཙམ་
བཞུགས། བྱུང་པར་དུ་ཀན་སྐྱུ་ མཚོ་རྩོད། ཟི་ཁོན། ཞིན་ཅང་། ལྷེ་ལོག་ བྱུང་ཤར་གྱི་ཞིང་ཚེན་དག་དུ་གསར་
འདྲེབས་དང་འཛིན་བདག་མཚན་པའི་དགོན་ལག་ ༡༢༧ ཙམ་ཡོངས་པས་དབྱས་གཅོང་མ་གཏོགས་སྐྱེ་འབྱུང་བཞགས་ པ་
ཞིང་གི་ལོ་ལྷན་དེ་ནང་པའི་བཟོན་པོ་པོད་ལོག་ས་རྒྱལ་དུ་དར་ཞིང་རྒྱས་པའི་ལྷེ་བ་ཚེན་པོ་ཞིག་དང་རིག་གནས་སྐྱུངས་
སྤྱི་བཞེ་མ་གས་ཚེ་པར་བྱུར་པ་ལ། དབྱས་གྱི་སེ་འབྲས་དགོ་གསུམ། གཅོང་གི་བཟོ་གིས་སྐྱུན་པོ། མཚོ་རྩོད་གྱི་སྐྱེ་འབྱུང་
བཞགས་པ་ཞིང་བཅས་ལ་རང་རྒྱལ་གྱི་པོད་བཞུད་ནང་པའི་བཟོན་པའི་བྱེ་བྲག་རི་པོ་དགོ་ལྷེན་པའི་ཚོས་ལྷེ་ཚེན་པོ་དུག་དུ་
ལྷགས། རྒྱ་རྒྱུ་གྱི་ལྷན་ལྷན་བཟུར་ན་བཟོ་གིས་སྐྱུན་པོ་མ་གཏོགས་ཨང་གཉིས་པར་འདྲུག

དགོན་པ་འདི་ལོ་མཚན་རྩོ་མར་དགའ་ལྷན་བཏོད་རྒྱུ་དང་རྒྱལ་བྱེ་གིས་གཡས་སུ་འབྱོལ་བའི་རྒྱུ་ཞེས་པ་ལྷན་པ།
ཐ་བྱང་ཞེས་པ་ནི་དགོན་བདག་འཇམ་དབྱངས་བཞུན་པའི་བཞུགས་ཁང་གི་ཚིང་རྒྱལ་སྐྱེ་ལོར་རྒྱ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་དགོན་པའི་
མཚན་དུ་བྱངས་པས་སོ། དེ་ཡང་དགོན་པ་བྱག་འདེབས་མཚན་པ་པོ་ཀྱན་མཁུན་འཇམ་དབྱངས་བཞུན་པ་སྐྱེ་འཕྲིན་དང་པོ་
དག་དབང་བཙུན་འབྱུང་དཔལ་བཟང་པོ་དེ་ཉིད་དེང་སང་གི་ཀན་སྐྱུ་ཞིང་ཚེན་པོ་ཞེས་ཏེ་རྒྱ་རྒྱུ་ཐ་བྱང་ཐོང་ལ་ལྷེ་ཐག་ཅེས་པའི་
འཇོག་རྒྱུར་རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མ་བྱེ་ཚིང་རྒྱལ་རབས་རྒྱན་གྱི་ཁྲི་ལོ་ ༥ པར་ (སྤྱི་ལོ་ ༡༧༥༤ ལ) འཇུངས།
དབྱར་ལོ་ ༧ པ་ནས་འཕྱི་ལོ་ལྷོ་ལྷོ་དང་པའི་འཇོ་བཙུགས། ༡༢ པར་རབ་བྱུང་དང་དགེ་རྒྱལ་གྱི་ལྷོ་མ་པ་བཞེས། ༢༡ པར་
དབྱས་གཅོང་ཚོས་གྱི་ཞིང་དུ་ཅིབས་ཁ་བསྐྱུར་ནས་མདོ་སྐགས་རིག་པའི་གནས་ལ་གསན་སྐྱུང་གནང་། ༢༧ པར་རྒྱལ་དབང་
ལ་བ་ཚེན་པོ་ལྷན་ལྷེར་པའི་ལྷོ་ལྷོ་གས་ཀྱི་ལྷོ་མ་པ་མཚོས། ༤༢ པར་རྒྱལ་དབང་དུག་པ་རིག་འཛིན་ཅངས་དབྱངས་རྒྱ་མཚོས་
བཀའ་ནན་མཐུན་པ་ལྷེར་གངས་ཅན་རིགས་སུ་བྱེ་བའི་འདུས་སུ་འབྲས་སྐྱུངས་དཔལ་ལྷན་སྐོ་མང་ལྷེ་ཅང་གི་ཚོས་ཁྲིར་འཛིན།
དབྱར་ལོ་ ༥༢ ལོ་ག ལྷེར་ནས་རྒྱལ་པོ་རྒྱ་ནང་ཚོད་དབང་བཟོན་འཛིན་གྱིས་ཡང་ཡང་གདན་འདྲེན་རྒྱུས་པར་ཞལ་གྱིས་བཞེས་
ཉེ་རང་ལྷལ་མདོ་སྐྱེད་དུ་བྱིར་ཐོབས་ནས་དགོན་པ་གསར་དུ་བཏང་། དེའི་ལྷེ་ལོར་ལྷེ་ཅང་བཞུགས་ཤིང་ཉིད་ཀྱིས་ཚོད་
ཚོད་ཁྲི་རབས་དང་པོར་བཞུགས། དེ་དང་དུས་མཉམ་དུ་རྒྱ་ནང་གིས་སྤྱི་བཞེ་མ་བདག་བྱས་ནས་མཐུན་བྱེད་གང་ལོགས་བཞུངས་
པར་བཞེན་འདྲུ་ཁང་ཅུང་ཁང་དང་པོ་ཚེན་པོ་བཞེངས་པའི་འཇོ་བཙུགས་སོ། རྒྱ་དེའི་གསུང་འབྱུང་ལ་པོ་ཉི་ ༡༥ ཡོད་
པའི་ལྷོད་དུ་གསུང་པོ་ཉི་ལྷེའི་དཀའ་གནས་ལ་ཉོག་དཔོན་ཞིབ་མོ་གནང་ནས་བཙུགས་པའི་བཟོན་པོད་ལོག་གི་

དཔྱེག་རྩེ་མང་པོས་དཔེ་བྲིད་ལུང་ལྷའི་དཔུང་གཞིར་བཞག་ཁོང་དབྱས་གཙང་ཏུ་བཞུགས་སྐབས་དབེལ་ལྟན་སྐོ་མང་གི་ཚོས་
 ལྷ་དང་དཔེལ་ལྟན་གྱི་ཚང་སྐབས་ལྷ་རྩེའམ་པ་དཔྱིམ་ལྟན་པ་མཛད་དེ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣེ་རྣེ་འཛིན་པ་ཆེན་
 པོར་ལྟར་བའི་རྩོད་ལྟགས་དབྱར་གྱི་ངོ་གསང་ལྷའི་བོ་བཞིན་ས་སྤྲེང་བྱའི་བས་རྩལ་དབང་རྟུག་པ་དང་རྩི་ལྷིང་སངས་རྒྱས་རྒྱ་
 མཚོ་ཆོས་གཉེན་གྱིས་ཀྱང་མཚུགས་དང་འཛམ་དབྱངས་བཞད་པ་ཞེས་བརྟུན་པས། རྗེ་ཉིད་གྱི་མཚན་དེ་བཞིན་སྐབ་པོ།
 དབྱང་ལོ་ ༤༧ ལྷགས་རྒྱང་སྤྲེ་ཆེར་རྒྱལ་རབས་ཁང་གི་གྲི་ལོ་ ༤༠ པར་(རྒྱ་ལོ་ ༡༧༢༡ པ)ཞི་བར་གཤེགས།

དཔྱེག་པ་འདིར་མཚན་ཉིད། རྩུང་སྤང་བ། ཏུ་ལའོར། རྩན་བ། ལྷོ་དོར། རྩུང་རྩོད་པ་བཅས་ལྷ་ཚང་རྟུག་
 རྩུགས་ཡོད་པའི་ནང་གི་མཁམ་བཟུན་བཟང་གསུམ་འཛམས་བའི་མཁམ་བའི་འབྱུང་གནས་ལྷ་དབྱང་ཤོས་བསམ་སྤྲིར་ མཚན་
 ཉིད་ལྷ་ཚང་གི་འཛིན་ལྷ་བཅུ་གསུམ་གྱིས་རིམ་བཤར་ཚད་མ། བར་ལྟོན། དབྱེ་མ། མཛོད། འདུལ་བ་བཅས་གཞུང་པོ་
 རྩི་ལྷའི་འཚད་ཉན་གཙོ་པོར་བྱས་ནས་གཞུང་ལྷགས་འབྲམ་སྤར་ཐང་རྩུངས་མཐར་ལྷིན་པ་མཛད་ཅིང་རྩུགས་འཛིན་དང་ཁྱོད་
 རྩུགས་གསལ་འཐོག་པའི་སྐོ་ནས་རྩུགས་སུ་ལ་ཉེ་རབ་འབྲམས་པ་དང་དོ་རྩམ་བ་སྐགས་ཀྱི་མཚན་རྩུགས་བཞེས་ལྷེལ་མཚེས།
 ལྷ་ཚང་གཞན་ལྷས་རྩུང་གསུང་ཆེན་རྣེ་ཆེ་སྐབས་བའི་རྩུང་སྤང་བཞིན་འཚད་ཉན་གཙོ་པོར་མཛད་ཅིང་། ལྷོ་བྱག་ཏུ་སྤྱོ་ཚང་
 རང་རང་གི་ཁོངས་སུ་གསྲིགས་པའི་གསར་སྐབས་ཀྱི་དེ་ལྟར། བསྐྱེད་རྗེས་སྐབས་ཀྱི་བྲིད། ལྷ། ལྷོ་བྱག་ཏུ་སྤྱོ་ཚང་
 མཛོད་བཛོད། སྤར་ལོ་ས། རྩན་དང་དེའི་ལག་ལེན་དམར་ཁིད། ལྷག་རིགས་རྣེ་ཚོགས། དཔར་སོ་པ། དཔེ་རྩུན་པ།
 མར་བཟོས་ལེ་རྟེན་མཚོད་པ། ལྷག་རྩུལ་ཚོན། རྩོས་གར་རིག་པའི་ཚར་གསྲིགས་པའི་འཚམ་དང་། རྩོ་མ་འབྲུང་དཔྱོལ་
 རྩུང་གསུམ་སྐགས་རིག་པའི་གནས་མཐུན་དག་ལ་ལེགས་པར་སྦྱང་།

གཞུག་ལག་ཁང་རྩུགས་པོད་མི་རིགས་ཀྱི་རྩུང་ཚོས་མཚན་པར་གསལ་བར་འདུག ལྷ་ཚང་རྟུག་པོ་རང་རང་གི་ཚོགས་
 ཁང་དེ་འདྲེ་ཁང་དང་རྩི་གཙང་ཁང་གཉིས་ལས་བྱུང་བའི་འདྲེ་ཁང་ཕོག་སོ་གཉིས་དང་། རྩི་གཙང་ཁང་ཕོག་སོ་གསུམ་
 མམ་བཞིར་བསྟན། རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་ལྷགས་ཡོས་ཉེ་ཆེར་རྒྱལ་རབས་ཁང་གི་གྲི་ལོ་ ༥༠ པར་(རྒྱ་ལོ་ ༡༧༢༡ པ)
 རས་བཞེངས་པའི་ཤོས་བསམ་སྤྲིར་མཚན་ཉིད་ལྷ་ཚང་གི་འདྲེ་ཁང་ཁ་མ་ ༡༠ པར་ལྷིས་སྤྲུ་རྒྱན་མཚན་འཛམ་དབྱངས་ཁྱོད་
 བཞད་པ་སྐོ་འཕྲིང་གཉིས་པ་དཔྱོན་མཚན་འཛིགས་མེད་དབང་པོ་དཔེལ་བཟང་པོས་ཁ་མ་ ༡༧༠༠ པར་བསྐྱེད་དེ་བསྐྱར་དུ་
 བཞེངས། ཁང་པའི་རྒྱ་ཁྲིད་པ་རྩི་བཞི་མ་ ༥༧༠༠ དང་། འར་རྩུབ་གྱི་ཞེང་ཚད་ལ་ག་དབྱག་ ༡༥། ལྷོ་བྱང་གི་རྩང་
 ཚད་ལ་ག་དབྱག་ ༡༧ མེད་པ་དེ་ལྷ་ཚང་རང་དང་དཔྱེག་པ་ཡོངས་ཀྱི་འདྲེ་ཚོགས་བྱེད་ས་གཅིག་ལྷོགས་ལེན་ཞིང་ལྷ་པ་ཁྱོད་
 ༧༠༠༠ ཅམ་མཉམ་དུ་སྤོང་བས་ན་ཚོགས་ཆེན་འདྲེ་ཁང་ཟེར། དེའི་བྱལ་འཛོར་འཛམ་དབྱངས་བཞད་པ་དང་ཚོགས་ཆེན་གྱི་
 རིན་པོ་ཆེའི་བཞུགས་ཁྲི་དེ་དང་། དེའི་མདུན་དང་གསལ་གཡོན་དུ་ནང་རྩོན་གཙོ་པོ་དབྱས་ནས་གདན་ཤེངས་པའི་རྣོ་པོ་
 ལྷ་ལྷོ་སྤྱོ་ནོ། རྩུ་ནག་ནས་གདན་དྲངས་པའི་མིང་རྒྱལ་རབས་སོང་མ་ལུང་པོས་བཞེངས་པའི་རྣོ་པོ་ལོ་གི་སྤྱོ་རིས་གཙོས་པའི་
 སྐྱེ་བཙུན་བྲིན་ཅན། རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་ཆེན་པོ། འཛམ་དབྱངས་བཞད་པ་རིམ་བཙུན་སྐབས་ཀྱི་འདྲེ་སྐྱེ་མང་པོ། བྱལ་འབྱུར་
 བཟོན་འབྱུར། བྱང་པོས་བཞེངས་སངས་རྒྱས་རྟེན་རྟེན། མཚོན་ཚོས་སྐབས་ལྷེལ་སིས། དཔྱོལ་དུ་ཆེར་རྒྱལ་རབས་སོང་མ་
 རྩོན་ལུང་གིས་གནང་བའི་རྒྱ་པོད་མན་སྐག་བཞིན་ལི་གེ་ལ་རྩོད་གསལ་གྱིང་ཞེས་བུས་པའི་རྩོད་བྱང་། ད་དུང་གོས་ཆེན་སྐབས་
 ལས་བཟོས་པའི་གྲུགས་རྒྱལ་མཚན་རྩི་ལུང་སྐབས་མཚོད་རྗེས་ཀྱི་རིགས་སྤྲེ་ཚོགས་དང་ཞལ་མང་དུ་མ། ག་གྲུང་ཚོན་
 ལྷོས་མ་ལ་དར་གོས་ལས་བཟོས་པའི་རྒྱ་སྤོན་མཚོན་ལ་འཕན་ལ་སུམ། ག་དབྱག་པར་གྱི་པར་གཅེལ་ལ་ཁོ་བྲུ་སྤྲིང་གྲལ་
 གདན་བཅས་ལེགས་པར་བཏོད། འདྲེ་ཁང་ཆེན་མོ་དེ་ལ་རྩི་གཙང་ཁང་གི་རྩུབ་གཉིས་ཡོད་པའི་གར་མར་རྒྱན་མཚུན་
 འཛམ་དབྱངས་བཞད་པ་སྐོ་འཕྲིང་དང་པོ་ནས་ལྷོ་པ། སྤྱང་མང་མཚོགས་སྤུལ་རིན་པོ་ཆེ། རྒྱལ་པོ་རྩི་ནང་ལབ་ལུམ་རྩུམ་
 ཀྱི་སྤྱོ་གྲུང་མཚོད་རྟེན། རྩུབ་མར་གཡེར་ཐངས་ལས་བྱུང་བའི་རྣོ་བཅུན་བྲམས་པ། རྩན་འདམ་ལས་བཞེངས་པའི་རྩི་བའི་

ལམ་ཆེན་བརྒྱུད་སྐོར་གྱི་སྐོར་བརྟུན། ཀུན་མཁུན་གོང་མའི་སྐུགས་སྐུ་མི་གན་བམེ་རག་དབང་བཟུང་གིས་བའི་གདུང་རྟེན་
བཅས་བཞུགས། འདྲ་ཁང་རྟེན་དུ་གསེར་བངས་ལས་བྱུང་བའི་ཚོས་འཁོར། རི་དྲགས་སོ་སོ། གསེར་རྟོག་རྒྱལ་མཚན་
དང་། བཞི་ཕོག་དུ་བལ་པོ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཟོ་བོས་བསྐྱུན་པའི་གསེར་བངས་ཀྱི་རྒྱ་ལིབས་བཅས་ཚོགས་ཆེན་འདྲ་ཁང་དའི་
བཟོ་བཞོད་དང་སྐྱེ་གསུང་སྐུགས་རྟེན་སྐོར་ཁུངས་འདྲ་ཁང་ལ། ༡༩༥༥ ལོར་ཚོགས་ཆེན་འདྲ་ཁང་མེས་འཇིག་
རྗེས་མ་འགྲུངས་པར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་སྐོར་གྱི་ཕྱག་ ༡༢༠༠ གནང་སྟེ་ད་ལྟོ་བསྐྱུར་བཞེངས་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་སོ། ལྷ་
ཚང་གཞན་རྣམས་ཀྱི་འདྲ་ཁང་དེ་ལས་ལྷང་ལྷང་བ་མ་གཏོགས་ཀྱི་ནང་གི་དབྱིབས་བཞོད་ཏེ་ལམ་གོང་དང་མཚུངས། ལྷ་
ཁང་རྟེ་སྐྱེ་རྒྱལ་ཁབ་སྐོར་གྱིས་ཚོས་སྐྱོད་མངོད་པ་དང་དད་ལྷན་གྱི་སེར་རྒྱ་རྣམས་མཇུག་བའི་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་འགངས་ཅན་
ཡིན། ཚོགས་ཆེན་འདྲ་ཁང་གི་ལྷ་ཁབ་ཀྱི་དྲུག་མེས་ཁང་ཆེན་མོ་དྲུག་ཕོག་ཅན་དའི་ཅེར་གསེར་བངས་ལས་བསྐྱུན་
པའི་རྒྱ་ལིབས་བཞག་ཅིང་བཟོ་བཞོད་ལྷན་སྐུམ་ཚོགས་པོར་ཡོད་པ་ལ། ཚིང་རྒྱལ་རབས་གོང་མ་གྲུ་ཚིང་གིས་གནང་བའི་
པོད་ཡིག་ལ་ཚེ་དགའ་ལྷིང་ཞེས་པའི་སྐོར་བྱང་དང་། རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་གསེར་བངས་ཀྱི་བྱམས་སྐྱེ་མཚོང་བ་དོན་ལྷན་རྒྱ་རྒྱུ་
རྒྱལ་གྲུང་དང་པོངས་སྐྱོད་རྒྱུགས་སྐྱུའི་ཚ་བྱད་ཅན་བཅས་བཞུགས་པས། དགོན་པ་ཡོངས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་གི་ཡང་ཅེར་འགྲུང་རོ་
རྒྱུ་ཁང་ཡང་དེ་དང་མཚུངས་པར་གསེར་བངས་ཀྱི་ལིབས་བྱེད་འདབ་གཉིས་བཅེགས་ཅན་བསྐྱུན་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁོར་
ཕུག་དུ་བངས་རག་གི་འཁོར་སྐྱེས་ ༡༥ དང་བཅས་མ་ཁི་འཁོར་སོ་བརྒྱ་སྐྱག་བརྒྱལ་བ་བཞུགས་པ་དེ་སེར་རྒྱ་རྣམས་ཀྱིས་...
ཉིན་རྒྱན་སྐོར་གྱི་མཚེས། འཇམ་དབྱངས་བཞུང་པའི་བཞུགས་གནས་སྐོར་བྱང་དེ་གཞི་མས་རྒྱང་དང་མཚོད་ཁང་བང་མཚོད་
སྐོར་སྐྱེས་སྐུགས་ནས་བསྐྱུན་པ་རྒྱ་ཉིན་དུ་ཆེ་ཞིང་ནང་དུ་གསེར་བངས་ཀྱི་སྐོར་བརྟུན་དང་ལྷལ་པོར་སྐོར་གསེར་
བཞུགས། ལྷ་གི་གནས་ནི་ཕོག་སོ་གཅིག་ཅན་གྱི་ཁང་བ་དཔུས་མ་གྱི་སྐུག་ཡིན། གཙུག་ལག་ཁང་མཚས་ཅད་ཀྱི་ཀྱི་
དབྱིབས་ནི་རྟེན་གྱི་ཞེང་ཚད་ལ་ཆེ་རྒྱང་ཡོད་པས་སྐུག་ཀྱི་དབྱིབས་དང་འབྲེ་ཞིང་བརྟེན་པོར་ཚགས་པའི་རྩམ་ཟིལ་མངོན་
པར་བཟུན། རྒྱ་ཆའི་ཕོགས་ནས་སྐོར་ན་ལྷལ་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱ་དང་གིང་གིས་གཙོ་བོ་བྱས་ནས་ནང་དུ་གིང་ལས་བསྐྱུན་ཅིང་
ལྱིར་རྒྱས་བཅིགས་པ། སྐར་མེན་རྒྱན་གྱིས་སྐྱས་པས་ནང་ནས་རྒྱ་ལོ་མཚོང་། ལྱི་ནས་གིང་མི་མངོན་ཞེས་མི་རིགས་གཞན་
བ་ཚེརི་ཚོ་མ་ཡིག་ལས་ཡ་མཚན་ཆེན་པོའི་ངང་ནས་དེ་ལྟ་བུའི་བཞུགས་བཟོད་བྱུང་། ལྱིའི་བྱང་རོས་སུ་དཀར་སེར་དམར་
སྐོར་གསེར་ཀྱི་ས་ཅི་བྱུགས་གིང་སྐོར་དང་རབ་གསལ་སྐྱེ་ཁྱེད་ལ་དར་ཚོན་སྐྱེ་ལྱིའི་ཡོལ་བ་འབྱུང་། གོང་གི་གསེར་ཁང་ཆེན་མོ་
སྐོར་གསེར་གཏོགས་གཞན་གཙུག་ལག་ཁང་འགར་ཡང་གསེར་བངས་སམ་གཡུའི་རྒྱ་ལིབས་བསྐྱུན་ཡོད། དགོན་པ་འདིའི་
ཚགས་དབྱིབས་ཉིལ་པོར་བལྟས་ན་མཚོ་ཞིང་བཟོད་ལ་མཚར་ཞིང་བཟུག་པའི་མཚོས་ཉམས་དཔོན་སྐྱེ་ལྷན་ནོ།

དགོན་པ་འདིར་རིག་དཔོན་གནད་རྗེས་དང་ནང་པའི་བཟུན་པའི་རྒྱུ་ཚལ་དཔོན་པོ་ཏེ་ཅང་མང་པོ་འདུས་ཏེ། ཅིས་
སྐངས་པ་ལྟར་ན་རྒྱ་སྐྱེ་ཚོགས་ལས་བཞེངས་པའི་སྐྱེ་བརྟུན་ཁོ་ན་གྱི་སྐྱེ་ལགར་བཞུགས་པ་དའི་ནང་དུ་སྐྱེ་༤ པན་ཅད་.....
པོངས་པ་ ༡༥ དང་། རྒྱང་གོས་ཀྱི་དབངས་ལ་ལི་སྐྱེ་འགའ་ཅམ་ཡིན་པ་དེ་རྣམས་མང་ཆེ་བ་གསེར་བངས་དང་སྐྱེན་འདམ་
ལས་བྱུང་ཅིང་། གཞན་ཡང་གསེར། དབྱལ། ཅན་དན། བ་སོ། རྒྱ་སེལ། རྒྱ་རྒྱ་སྐོར་ལས་བཞེངས་པའི་སྐྱེ་འདྲའང་
ཡོད། མང་ཆེ་བར་གསེར་ཅི་བྱུགས་གིང་ལ་ལར་རིན་པོ་ཆའི་ལྷ་ཚོས་དུ་མས་སྐྱེས་པ་སྐོར་བཞོད་བསམ་གྱིས་མི་ཁྲུམ་
པོ། ལྱིའི་རྟེན་དེ་རྣམས་པལ་ཆེར་དགོན་པ་གནས་པའི་ལྷལ་དང་ཉི་འཁོར་གྱི་ལྷ་བཟོ་ཚོས་བསྐྱུན་པ་ཡིན་ལ། ཁ་གསེར་ནི་
རྒྱ་གར། བལ་པོ། དབྱས་གཅང་། སྐད་སྐོར་རྒྱ་ནང་སྐོར་གསེར་གྱི་བཟོ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་བསྐྱུན། རྒྱའི་ཁང་གི་གཙོ་སྐྱེ་རྒྱ་བོ་
མཚོང་བ་དོན་ལྷན་དེ་སྐོར་དཔོན་ཞི་བ་འཚོས་རྒྱ་གར་ནས་གདན་དྲངས་གིང་རིམ་གྱིས་རྒྱ་རྒྱ་བོ་ཆའི་བྱུག་དུ་འབྱོར།
དེས་མཁས་བྱུང་རྗེ་ལ་གནང་། དེ་ནས་འབྲམ་སྐྱོད་དུ་བཞུགས་པ་ཀུན་མཁུན་འཇམ་དབྱངས་བཞུང་པ་སྐྱེ་འབྲུང་དང་པོ་མདོ་
ལྷན་དུ་ལིབས་སྐོར་གདན་དྲངས་པར་བྱགས་པས་ན་འབྲམ་སྐྱོད་རྗེའི་སྐྱེའང་ཟེར་བ་དེ་དགོན་པའི་རྟེན་འགངས་ཆེ་གོས་ཀྱི་

ལས་ལོན། ལྷ་མོ་དཔོན་པོའི་ལྷ་སྐྱེ་རྣམས་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་ནང་དོན་གྱིས་ཚོད་བཟུང་ཞིང་ཚད་གཤི་ནན་པོ་སྟེ་བཞེངས་པ་
ལོན་ནང་། ས་ཚ་ས་སོའི་བཟོ་བའི་བཟོ་ཅུལ་མཐུན་པ་མ་ལོན་པའི་དབང་གིས་རྟུ་རྟུ་པོ་སོའི་རྣམས་འགྲུང་ཕང་ཚུང་ཅམ་མི་
འདྲའོ། ལཱ་ལྷན་འཇམ་དབྱངས་བཞུད་པ་སྐྱེ་འཕྲིང་ལཱ་ལྷན་གསུང་མཚད་ཉིན། ལྷངས་ཀྱི་ལྷག་ཡོངས་པའི་ལྷེབས་རིམ། ལྷལ་
མང་། ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་མཚན། མོང་མ་སྐགས་ཀྱིས་སྐྱུལ་བའི་ཚོ་སོ་དང་གསེར་མམ་གསེར་ཡིག་འཇམ་དབྱངས་བཞུད་པ་
རིམ་བྱོན་དང་རྒྱལ་པོ་ཚུ་དང་སྐགས་ཀྱི་འཚོ་བའི་ཡོ་བྱད། རིན་པོ་མའི་རིགས་སྐྱེ་ཚོགས་བཅས་མཐམ་ཅད་ནི་དཔོན་པོ་
འདིའི་གཅེས་རོང་རོ་མཚར་ཅན་གྱི་སྐྱབ་ལོན་ནོ།

གཙུག་ལག་གཅེས་ཉེར་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན། ལོ་རྒྱུས། ལས་བཟོ་བྱ་བ། ལྷ་རིག་བྱ་བ། བཟོ་རིག་བྱ་བ། ལྷ་རྩིས།
ལྷེབ་སྐྱོད། ལྷན་དག་སྐྱེ་རྣམས་དག་ཡིག་རྣམས་ལ། མཚན་ཉིད་རིག་བྱ་བ། ལས་རྒྱུ་ལ་སྐྱབ་མོང་དང་ལྷན་
མོང་མ་ལོན་པའི་རིག་གནས་ཀྱི་གཞུང་ཚན་རྣམས་ལྷངས་ ༡༤༨༢ བཞུགས། དེའི་ནང་དུ་ཉེ་ལའི་སོ་མའི་སྤྱིང་དུ་བྱིས་པའི་
གནའ་དཔེ་སོ་ཉི་ ༢ ཡོད་པ་གཅིག་ནི་དཔེ་ལྷན་ཆེ་བ་ལྷགས་པའི་ལྷག་དཔེ་ལུ་ལྷའི་གཟུགས་སྐྱེ་བྱིས་པའི་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་
ལི་ཉ། ལུགས་ནི་ལུ་ལྷའི་གཟུགས་སྐྱེ་བྱིས་པ་ལ་ཉི་ལའི་ལྷག་དཔེར་བྲགས་པ། སངས་རྒྱལ་གྱི་བཀའ་འགྲུང་རོ་ཙག་བཟོན་
བཅས་འགྲུང་རོ་ཙག་སྤོང་བཅན་སྐྱེ་པའི་བཀའ་འགྲུང་སྐྱབ་སྐྱབས་ཀྱིས་མཚན། ལས་རྒྱུ་དུལ། ལུགས་ལྷུང་། དུང་བཅས་
བདར་བུལ་གྱི་ལྷེ་ལས་ལྷིས་པ་དང་། འཚོམ་དུབ། མཚལ་དང་སྐྱབ་གིས་ལྷིས་དཔེར་བཅས་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་ཉེ་རྣམས་
དང་སོན་མི་སྐྱོད་ཀྱི་དང་བཟོན་པ་སྤོང་དར་གྱི་དུས་ནས་ད་ལྷའི་བར་གྱི་ཡོད་ཀྱི་མཁས་པའི་དབང་པོ་དུ་མས་བཅམས་པའི་.....
རིག་པའི་གཞུང་པོ་ཉི་ལྷེ་ལྷངས་ཉུང་མཐའ་ ༤༠༠༠༠ ལྷག་བཞུགས། ལྷན་མཁྱེན་འཇམ་དབྱངས་བཞུད་པ་སྐྱེ་འཕྲིང་རིམ་
བྱོན་གྱིས་སྐྱབ་མཐའ་མེད་པར་འཚད་ཉན་ལ་བཙོན་པ་ཆེན་པོས་བསྐྱངས་པར་བཟོན་དགེ་འདུན་པ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱིས་སྤོང་.....
གཉེར་ལ་འབད་བ་བསྐྱེད་པས་མཁས་པའི་དབང་པོ། དགེ་བའི་བཞེས་གཉིན། འཚད་ཉན་གྱི་སྤོང་དཔོན་རྒྱན་མི་ཚད་པར་
བྱུང་བའི་ནང་ལ་སྐྱེལ་ ༤༠ ལྷག་དང་། ཚིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་མོང་མ་རྣམས་ཀྱིས་དབྱ་སྐར་བཀྱར་བ། རྒྱལ་དབང་པུ་
ཚོན་རྣམས་གཉིས་དང་རྒྱུས་ཚོན་དམ་པ་དུ་མའི་ཡོངས་འཛིན་དུ་བཞུགས་པ་མང་ལ། ད་སྐབས་ཡོད་ཀྱི་ཞེས་རིག་ཀྱི་ཁོངས་
ཀྱི་སྤོང་དཔོན། མཁས་པ། ཚན་རིག་ཞིབ་འཇུག་ལས་དོན་གྱི་ཀོང་འཛིན་པ་ཁ་གསལ་བཅས་ཀྱི་དབྱང་ཡོད།

དེ་ཡང་དཔོན་པོར་སོ་རེ་བཞེན་ཉེར་སྐྱེ་དང་པོའི་ཚོ་འཕུལ་སྐྱོན་ལམ་ཆེན་མོ། བདུན་པའི་རིགས་ལྷ་བུ་བའི་ལྷ་
མཚན། འཇམ་དབྱངས་བཞུད་པ་སྐྱེ་འཕྲིང་སྐྱོན་མ་རྣམས་ཀྱི་དུས་མཚད་སྐགས་ལྷལ་དུས་དང་བསྐྱེད་པའི་ཚོས་ལྷགས་ལྷ་སྐྱོད་
གཟུབ་རྒྱས་མཚད་པའི་སྤོང་བཙོགས་པར། ལྷགས་ལྷན་ནས་དང་ལྷན་གྱི་སོར་སྐྱེ་དང་མི་རིགས་གཞན་པའི་མང་ཚོགས་རྣམས་
ཆའི་སྐབས་སྤོང་བཞེན་མཚལ་སྐར་དང་ལྷན་མོང་འཕྱོན་པ་ལགས་སོ། །

རིག་དཔོན་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་ནས།

拉卜楞寺及其佛教艺术

董玉祥

拉卜楞寺,位于甘肃省甘南藏族自治州夏河县城西0.5公里大夏河的北岸。它建于清代康熙四十八年(1709);是我国著名的藏传佛教格鲁派六大寺院之一。整个寺院由六座经堂、众多佛殿、昂欠(活佛居住的府邸)、佛塔和僧侣住房等建筑组成。占地总面积达866,000余平方米,建筑面积为40余万平方米。论建筑规模,拉卜楞寺在格鲁派六大寺院中居第二位,仅次于西藏日喀则的扎什伦布寺。整个寺院建筑布局严谨、宏伟壮观,具有独特的民族风格和很高的艺术价值;寺院各经堂和佛殿内,还存有大量精美的造像、壁画和其它珍贵文物。这些都充分体现了藏族人民的才能与智慧,是我们中华民族文化遗产中的宝贵财富。1982年2月23日,国务院公布拉卜楞寺为全国重点文物保护单位。

拉卜楞寺本名噶丹夏珠达尔吉扎西益苏奇贝琅(意为具喜讲修兴旺吉祥右旋寺),简称扎西奇寺,一般称拉卜楞寺。拉卜楞是藏语“拉章”的变音,意为寺主嘉木样活佛的住所。寺院自1709年创建到1958年,经历代嘉木样不断扩充和广大僧众的努力,逐渐发展成为包括显、密二宗的闻思、续部上、续部下、医学、时轮及喜金刚等六大学院,100多个属寺和八大教区的大型寺院。成为西藏以外,藏传佛教格鲁派的又一中心和西北地区最高佛教学府。朝圣者终年不断,最盛时寺内僧侣近4000人。

拉卜楞寺的僧众都分属于一定宗教体制,即分属六大学院:闻思学院、续部下学院、续部上学院、时轮学院、医药学院和喜金刚学院。其中闻思学院(或称铁桑浪瓦扎仓),由嘉木样一世初创于清康熙四十九年(1710),其规模最大,主要建筑为前殿楼、前庭院、经堂、后殿和厨房。它位于寺院北缘中心,坐北向南,是全寺的建筑中枢。正殿于清康熙五十年(1711)建成,乾隆三十七年(1772)嘉木样二世进行了扩建,1946和1948年,嘉木样五世再度扩建了前、后二殿,使其更加完整和辉煌。1985年毁于大火,1986年国家拨专款,按原规格重建。

闻思学院前的大广场,是举行全寺性活动的场所。前殿为一座面阔七间的楼房,楼上供奉着松赞干布像,楼上前廊为嘉木样及各大活佛主持法会和观看法舞之地。前殿后

面为一个长方形的廊院，廊内东、西、南三壁均彩绘佛传故事画。廊院后为经堂，内有大型明柱140根，举行全寺性法会时，可同时容纳4000僧人，俗称大经堂。经堂正中设嘉木样活佛的法座和寺院总法台（总僧领）的法座。法座两侧供奉释迦牟尼佛、弥勒佛、宗喀巴、八大圣者和历代嘉木样大师像。殿内四壁彩绘佛、菩萨、法王及护法等。殿内满挂五彩缤纷的旌幡、宝盖，木柱上裹着制作精美、色彩绚丽的毡毯，四壁和殿内空间悬挂着各式各样的唐卡。闻思学院的经堂又是全寺僧人集会颂经的经堂。后殿与正殿仅一墙之隔，比正殿地面高约1米，共分三室。东室内供奉历代嘉木样及河南亲王夫妇等人的舍利宝塔。宝塔前的木案上放置着各种精巧别致的八吉祥银鉴、净水银杯、酥油灯、铜盆、铜盏等供器和色泽艳丽的酥油花等。西室内供奉弥勒佛及八大菩萨。由后殿出去，有廊道通向二层殿，殿内存放着各种珍贵文物和精美的工艺品。殿顶覆以鎏金铜瓦，形式别致小巧，系由尼泊尔工匠设计建造的。

闻思学院中的僧侣，主要学习显宗教规章程。它仿效西藏拉萨哲蚌寺的建制，以研究三藏（经藏、律藏、论藏）、三学（戒律、禅定、胜慧）和四大教义（毗婆沙、经部师、唯识师、中观宗）为主。学院分13个学级，是整个拉卜楞寺院中学级最多、学课最广和修业年限最长的学院。

续部下学院（或称居迈巴扎仓），位于闻思学院东北，清康熙五十五年（1716）由嘉木样一世主持修建。经堂正殿内供奉集密、怖畏、胜乐三大金刚及六臂、法王、护法等。后殿供奉著名活佛的骨灰宝塔。正殿右侧为护法殿。续部下学院为密宗院，它的一切清规戒律是根据后藏喜饶桑盖法师传统而来的。学院内设3个学级，主要课目为密宗教义，其教规十分严格。只有经过发誓保证按《密宗道次第广论》中所示，遵守一切程序和结合修观以取得证验的僧侣，才给予传授。修业年限视僧侣们的勤奋程度和能力而定。

时轮学院（或称丁科尔扎仓），位于闻思学院西侧。清乾隆二十八年（1763）由嘉木样二世遵照班禅六世旨意，仿照西藏日喀则扎什伦布寺内的丁科尔扎仓的模式建成经堂。正殿内供奉班禅六世赐予的时轮金刚及嘉木样二世的铜像。东、西两壁彩绘佛、菩萨、护法等壁画。后殿内正中供奉释迦牟尼佛及七大弟子的塑像，两侧置放着堪布仓·贡唐罗智仓等高僧的骨灰宝塔。时轮学院也为密宗院，学院内的僧侣，除学习与修观有关的时轮密乘外，主要还研究天文、历算。是具有藏民族特色的时轮科学的教学和研究机构。学院内主奉时轮金刚、毗卢舍那佛、证菩提佛及骡子天王、怖畏九首、六臂、法王和财宝五大护法神。学院分三个学级，学年无严格规定。

医药学院（或称曼巴扎仓），位于闻思学院西南，清乾隆四十九年（1784）由嘉木样二世建成。尔后，他还亲自制定了该院的规章制度，后来再经嘉木样三世的不断充实，使其法规更趋完善。经堂内供奉药王玉妥·元旦贡保的画像，前廊内绘18幅人身脉络图。后殿内供奉阿丘佛、药师佛，置放着拉科仓活佛的舍利宝塔。医药学院是研究藏医

和藏药的专门机构。该院的僧侣除学习一般的宗教经籍外，主要研习著名的藏医著作《四部医典》、《晶珠本草》和《月王药珍》等。学院也分三个学级，在学习期间，僧侣们接受导师传授的知识后，还要参加采药、制药的实践活动。

喜金刚学院（或称吉多尔扎仓），位于时轮学院的西侧，清光绪五年（1878）由嘉木样四世主持修建。1956年因失火而焚毁，现存者为1957年重建。经堂内主奉喜金刚、金刚手大轮和虚空瑜伽诸佛。此学院为密宗院，主要研究密宗喜金刚的生起和圆满次第之道、天文历法、藏文文法、书法、音乐、护法舞蹈等。该学院是培养民族文化人才的重要场所。学院分三个学级，学习年限不定。

续部上学院（或称居多巴扎仓），位于寺院的最西侧。1941年由嘉木样五世主持修建。与其它学院不同之处，是在后殿的平顶上又建一覆盖着绿色琉璃瓦的小殿。因此，又称为绿瓦寺。此学院也为密宗院。殿内主奉密宗集密、怖畏九首、大自在三大金刚和六臂、法王等。后殿内供奉弥勒佛、十六罗汉、八大药王和象征性的嘉木样五世的骨灰宝塔。学院的僧侣以研究密宗教律、接受法师灌顶口诀和修行密宗真谛等为主要课目。学院分三个学级，学习年限不定。

佛殿也是拉卜楞寺院内非常重要的组成部分。它既是供奉重要佛像的地方，也是僧侣们诵经和信徒们朝拜礼佛的场所。佛殿一般高五、六层。拉卜楞寺现存的佛殿，主要有弥勒佛殿、释迦牟尼佛殿、狮子吼佛殿和宗喀巴佛殿等。

弥勒佛殿（或称大金瓦寺），位于闻思学院的西北。清乾隆五十三年（1788），由嘉木样二世特意从西藏请来的建筑工匠设计建造的。殿高26.20米，共六层。佛殿门顶有嘉庆皇帝亲赐、书有满、藏、汉、蒙四种文字的“寿禧寺”匾额。殿顶铺铜质鎏金筒瓦，并在屋脊上饰有鎏金铜狮、铜龙、铜宝瓶、铜法轮等，金碧辉煌，宏伟壮观。殿内供奉高达7.40米的鎏金铜质弥勒佛像，为尼泊尔工匠制作的。弥勒佛两侧供奉着高达5米的铜质鎏金八大菩萨像。此外，殿内还存放着用金汁书写的《甘珠经》等。

释迦牟尼佛殿（或称小金瓦寺），位于弥勒佛殿西侧，高三层。殿顶也铺有铜质鎏金筒瓦，与大金瓦寺相对而峙，交相辉映。殿内主奉释迦牟尼佛及文殊、普贤菩萨等。佛殿周围设置铜质经轮95个，供朝拜者拨转祈福。

宗喀巴佛殿，位于续部下学院东侧，初建于嘉木样二世时。曾两次遭火焚，现存者是1929年由拉科仓活佛集资修建的。宗喀巴（1357—1419），藏传佛教格鲁派的创始人，原名洛桑扎巴，青海湟中县塔尔寺人。宗喀巴是后人对他的尊称，意为“湟水滨人”。佛殿高三层，殿内正中供奉高达6.20米的铜质鎏金宗喀巴像，两侧供观世音和大势至等菩萨像。

狮子吼佛殿，位于时轮学院的正前方，因佛殿门额上悬挂着嘉庆皇帝亲赐，书有满、藏、汉、蒙四种文字的“寿安寺”匾额，故又称为寿安寺。嘉木样三世时兴建。殿内正中供奉高达9米的铜质狮子吼佛像，两侧供八大菩萨及十六罗汉等铜像。

文殊菩萨殿，位于医药学院西侧，建于1928年。殿内主奉高达5米的铜质鎏金文殊菩萨像。除此而外，其余像千手千眼观音殿、白伞盖佛殿、夏卜丹殿、白度母殿等，也都是拉卜楞寺院内比较著名的佛殿。

除经堂、佛殿之外，众多的昂欠和僧舍，也是拉卜楞寺的重要组成部分。拉卜楞寺最盛时，曾有昂欠34座。拉章是历代嘉木样活佛居住的地方，也是寺院内最大的昂欠，俗称大昂。现存部分仅是原来上、下二宫中的下宫，位于释迦牟尼佛殿右侧。其正殿内，设有嘉木样活佛的九龙宝座，殿内悬挂着别致精巧的各种宫灯及色泽艳丽的唐卡，显得庄严豪华。正殿右侧是一个高两层的藏式楼房，楼内小巧玲珑，雕梁画栋。楼上是嘉木样活佛的寝房。除拉章外，贡唐仓、萨木察仓、阿莽仓等活佛的昂欠，也都是拉卜楞寺院规模较大、造型别致，具有藏民族特色的建筑。

僧舍是一般僧侣居住的地方，一律为木构平顶小屋组成的小院，其质量的好坏和规模的大小，由僧侣的地位和经济状况而定。僧舍大多集中在一起，小院之间有小巷交错相通。每座僧舍之内，通常居住着三、五个僧侣。小院内洁净朴素，清静幽雅。

拉卜楞寺现存的众多塑像、壁画和唐卡，是藏传佛教艺术的瑰宝。它们集中显示了藏族人民在雕塑、绘画和特种工艺诸方面高度的智慧，卓越的才华和突出的成就。藏传佛教艺术，无论造像或壁画，其尺寸、比例都有一定标准。西番学总管工布查布自藏文《大藏经·工巧明部》译成的《造像量度经》中，对造像标准就提出了要求：“盖具几分之准量，则凝注几分之神气。有神气之力，以能引彼众生之爱敬心……量度不准之像，则正神不寓焉。”“灌顶修持，必先造像，或塑或画极尽庄严……而莫不依于量度定轨，位置适宜。”由此可见，藏传佛教造像对其神形兼备的要求是很严格的。拉卜楞寺院内存存的大小佛像，据不完全统计，多达万余尊，高者近10米，小的仅几厘米。就质地而言，除金、银、铜、铝等金属制品而外，还有象牙、檀木、玉石、水晶和泥塑。制作方法有铸、塑、雕刻等多种形式。尽管不少造像是按一定的模式制作得十分规范，但在制造佛像时，藏族工匠们并不完全受这些程式的限制。在很大程度上他们摆脱了那种统一、呆板的规定，通过高超的技艺，将自己的思想情感和艺术个性，注入到作品之中。拉卜楞寺内大的造像，一般都制作得宏伟壮观，造型比例匀称。如弥勒佛殿中的弥勒佛、狮子吼佛殿中的狮子吼佛和文殊菩萨殿中的文殊菩萨等，都是形体高大、神情庄重和制作精美的优秀作品。其它比较大型的造像，如宗喀巴佛殿中的宗喀巴像、白度母殿中主奉的白度母像，都是浑厚雄伟的上乘之作。闻思学院后殿西室中弥勒佛两侧供奉的八大菩萨像，则制作得十分端庄秀丽。小的造像大多制作得十分精巧，工匠们运用高超的技艺，特别强调了形象的优美，比例的协调和对不同人物性格细致入微的刻画。藏族的工匠们，在制作这些佛像时，还充分发挥了自己民族传统的鎏金和镶嵌技术。在大部分铜制、泥塑、木雕等佛、菩萨、明王、护法像上，镀金和镶嵌珠宝、珊瑚和玛瑙，使其色泽光艳，装饰华贵，更富有民族特色。如闻思学院正殿中供奉的檀木雕刻弥勒菩萨像、时轮学院供

奉的金刚手鎏金铜像、白度母殿小殿内供奉的白度母鎏金铜像以及夏卜丹殿小龛内供奉的吉祥天母鎏金铜像等，都是一些具有很高艺术水平和工艺价值的代表作品。特别是檀木雕刻的弥勒菩萨像。像高1米余，是用整块的檀木雕刻而成的，菩萨面带微笑，流露出慈祥的神情，背光镂刻各种花纹，并镶嵌许多宝石、珊瑚等，是十分珍贵的艺术品。这些造像，除少数来自中原、内蒙古、印度和尼泊尔等地外，大部分来自西藏和出自当地工匠之手，是藏传佛教艺术的珍宝。

壁画也是拉卜楞寺佛教艺术中非常重要的组成部分，几乎所有的经堂和佛殿内的四壁，都绘有各种题材的壁画。这些壁画除了一般的佛、菩萨、千佛、神王、护法、佛传、佛本生、六道轮回等外，还绘有历史故事、宗教人物、建筑装饰和民俗风情等方面的内容。佛经故事和宗教神话题材的壁画，具有浓厚的宗教色彩。在各经堂、佛殿中绘制的大型佛、菩萨及各种神王、护法壁画像，构图严谨，线条奔放，色彩绚丽，性格鲜明。在造型上那些神王、护法像，一般都成怒目攒拳、威武勇猛或百状诡怪、肤脉连接的“丑睹驰趋之状”，使人望而生畏。这种形象正是工布查布所谓的“忿怒明王及恶相护法神，乃以慈力为降服世间纯阴毒神，待变猛烈之相者也”形象的具体反映。续部下学院正殿内绘制的胜乐金刚、集密金刚、时轮金刚，喜金刚学院正殿内的载马尔护法神和续部上学院正殿内的六臂怙主和吉祥天母等壁画，都是充满宗教神秘感的藏族绘画艺术的代表作品。而医药学院现存的《弥勒佛净界》图的风格则迥然不同。作者以极其抒情的笔触，创作出了形象各异和性格不同的各种人物。其中的一些菩萨和供养天女，绘制得柔美娇艳，充分显示了女性的温和与慈爱。她们手持莲花，神情安祥，洋溢着活泼轻快的浪漫气氛。使人感到亲切自然而富有艺术魅力。这些壁画，有的以单幅表现一个主题；有的用类似连环画的形式，展开一个个画面。画面布局对称，疏密相宜。画法多用单线平涂和浓烈鲜明的色调，极富装饰效果。一些佛经故事和历史故事画，还描绘了建筑、骑射、狩猎、奏乐、舞蹈等场面，具有很浓厚的生活气息。拉卜楞寺数以万计的塑像和不计其数的壁画，是藏族人民在长期的艺术实践中，在自己民族优良传统的基础上，不断吸收和融合汉族地区及印度巴拉王朝造像与绘画的形式和技法，创作出来的具有鲜明、独特民族风格和淳厚、质朴地方特色的杰作。

唐卡是拉卜楞寺保存数量很多，最富有藏族民族特色的宗教工艺品。它是一种画在绢、布或纸上，然后用织锦或彩缎装裱的卷轴画，其内容大多表现佛、菩萨、法王或佛传、佛本生等历史和神话故事。这些唐卡，除了绘制的以外，还有刺绣、堆绣、贴花、缂丝等多种形式。内容丰富，制作考究，工艺水平很高，为广大藏族群众所喜爱。现存于喜金刚学院中的十一面观音、弥勒佛殿中的尊胜佛母、白度母及闻思学院中原存的佛本生故事、班禅大师应化史等唐卡，就是比较精美和有代表性的作品。这些艺术珍品，虽然受宗教题材的限制内容多雷同，但是，藏族的民间艺人们在制作时，并不以一个模式为标准。同样的题材，经过不同的人的创作，无论形式还是构思都有所不同。多种多样

的表现方法和千姿百态的人物形象，体现了藏族人民丰富的想象力和高超的工艺技能。

拉卜楞寺内保存了许多珍贵文物，其中如达赖喇嘛瓦格格尔争巴颁赐给嘉木样一世的印玺、道光皇帝颁发给嘉木样三世的敕封印玺、光绪二十五年（1899）皇帝对嘉木样四世的敕封以及民国二十三年（1934）政府对嘉木样五世的册封等，都是了解拉卜楞寺院历史的重要资料。寺院内存放的各种藏文经卷约6万册，内容极其丰富。其中有藏族学者和翻译家们在公元14世纪前后，根据印度梵文翻译和编定的完整的《甘珠尔》、《丹珠尔》（即《大藏经》）10多部。还有宗喀巴、达赖、班禅和历代嘉木样及其他高级僧侣们撰写的各种著作2万余部。如此丰富的藏经和资料，在全国佛教寺院中也是罕见的。

历代嘉木样活佛的各种法衣、法器、舍利宝塔和寺院施主河南蒙古亲王及其王妃的各种生活用品，也是拉卜楞寺保存的珍贵文物。这些文物，大多名贵华丽，具有较高的工艺水平和历史价值。如历代嘉木样的舍利宝塔，多系金、银铸造，表面以钻石、珍珠、珊瑚、翡翠等镶嵌。仅嘉木样五世的舍利宝塔，就用白银14,000余两，黄金250余两，做工精巧，豪华富丽。还有金灯、金佛、玉佛、水晶佛、珍珠塔、银香炉和许多古玩器皿。

成绩著卓，学者辈出也是拉卜楞寺院的一大特色。它自创建以来，由于形成了一整套严谨的治学法规，凡进入寺院的僧侣，大多勤奋好学，所以使拉卜楞寺成为藏传佛教寺院中制度健全和治学较正规的宗教学府之一。嘉木样一世（1648—1721）在佛教、天文、历法、医药和文字等方面均有研究和成就，从而博得西藏、安多和内蒙一带僧俗群众广泛敬仰和爱戴。他的不少著作，成为蒙、藏一带佛教僧人的必读课本。嘉木样二世（1728—1791），也有不少著作。他的《第一世嘉木样传记》、《班禅华丹益喜传记》、《甘珠尔从梵文译成藏文的叙述》、《青海塔尔寺志》等，也都是著名的作品。其他著名的学者还有嘉木样一世的弟子赛仓一世·俄旺札西，他著的《集类论教程》，后来成为拉卜楞寺院内的初级教程。三世贡唐仓·丹贝卓美（1762—1822），也有不少著作，他的《水喻格言》、《木喻格言》和《世故老人的箴言》等，是脍炙人口的格言诗，为人们广泛传诵。土观·却吉尼玛呼图克图所著的《宗派源流镜史》则更是闻名中外。此书于1801年写成，19世纪初，由印度人达斯译成英文在国外发行。此外还有许多研究藏族历史和藏传佛教史的重要资料。270多年来，拉卜楞寺院人才济济，高僧辈出，不少人还曾得到清朝政府和达赖、班禅活佛的重用，有的还被聘为清朝皇帝的国师或达赖、班禅的经师。从而使拉卜楞寺院长期以来享有很高的声誉，为四方僧众所敬慕。

总之，拉卜楞寺院宏伟壮观的建筑、富丽堂皇的塑像、艳丽工巧的唐卡、巨大粗犷的壁画及珍贵精美的文物，不仅是藏族人民的宝贵财富，也是我们中华民族的宝贵财富。它如同一颗璀璨耀眼的明珠，在我们伟大的民族文化宝库中，永远放射着绚丽的光芒。